

N:o 9.

Af herr **G. A. Ahlstrand m. fl.**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af en hofrätt i Norrland.

Som bekant bestodo ända till 1890 Svea och Göta hofrätt hvardera af fem divisioner. Då emellertid under 1880-talet målens antal i Svea hofrätt väsentligt ökats, hvilken ökning hufvudsakligen berodde på det stigande antalet norrländska mål, erhöill nämnda hofrätt år 1890 en sjätte division. Denna tillökning i arbetskrafter visade sig dock otillräcklig. Antalet af balanserade mål hade nått en oroväckande höjd, och för arbetande af denna balans förstärktes Svea hofrätt under de fyra åren 1891—1894 med en extra, sjunde division. Indragandet af denna division medförde åter en betydlig stegring af balansen, och då samtidigt målens antal i Göta hofrätt företedde en minskning, hvilken kunde antagas blifva konstant, föreslogs vid 1895 års riksdag, att Värmland och Gottland skulle skiljas från Svea hofrätts jurisdiktionsområde och förläggas under Göta hofrätt för utjämnande af arbetsbördan mellan dessa bägge hofrätter. Riksdagen afslog denna framställning, på samma gång antydande, att samma syfte kunde nås genom öfverflyttande af en division från Göta till Svea hofrätt. I följd häraf gjordes också af Kongl. Maj:t vid 1896 års riksdag framställning om en sådan öfverflyttning och om beviljande af därför erforderliga medel. Såsom var att vänta i fråga om ett förslag, hvartill Riksdagen själf gifvit uppslaget, blef denna framställning bifallen, och från och med år 1897 räknar Göta hofrätt fyra, men Svea hofrätt sju ordinarie divisioner.

I hvad mån denna ökning af arbetskrafter inom Svea hofrätt varit tillräcklig med hänsyn till den ökade arbetsbördan, därom kan man få någon föreställning, om man kastar en blick i de från hofrätternas arbetsredogörelser sammandragna tabeller, som åtfölja justitiekanslerns »underdåniga berättelse om verkställd granskning af Rikets hofrätters jämte Krigshofrättens arbetsredogörelser för år 1902». Man finner då, att i Svea hofrätt antalet balanserade mål, som vid slutet af år 1899 nedgått till 644, sedermera ökats, så att det 1901 utgjorde 823 och 1902 ej mindre än 1,315. Man finner vidare, för att citera justitiekanslerns egna ord, att i Svea hofrätt »antalet *afgjorda* mål under år 1902 med mera än 500 understiger antalet därstädes under exempelvis hvartera af åren 1893, 1894 och 1896 *afgjorda* mål och med 278,6 understiger medeltalet af därstädes under de senast förflutna tio åren *afgjorda* mål, under det att antalet *balanserade* mål under år 1902 ökats med 492 mål och med 404,9 öfverstiger medeltalet under senaste decennium balanserade mål».

Till någon del förklaras väl detta förhållande däraf, att, såsom för justitiekanslern uppgifvits, hofrätten haft att under 1902 handlägga ett större antal svåra och vidlyftiga brottmål än vanligt, och att under de senare åren flere af hofrättens ordinarie och äldre adjungerade ledamöter kallats till tjänstgöring såsom revisionssekreterare, sekreterare i kommitéer eller andra dylika uppdrag och därför måst i hofrätten ersättas med yngre krafter. Men då dessas arbetsprodukt gifvetvis icke behöft vara så mycket ringare än de ordinarie eller äldre ledamöternas, förklaras icke genom det anförda den stora stegringen af balansen, för hvars afhjälpande en arbetsforcering lik den, som ägde rum i början af 1890-talet, icke lär kunna, enligt hvad erfarenheten visar, för någon afsevärd tid påtänkas.

Det förhållande, som här påpekats — tilltagande af de balanserade målens antal, hvilket är liktydigt med ett långsammare afgörande af målen i allmänhet, — och hvilket förhållande *säkerligen kommer att år efter år göra sig alltmer kännbart*, medan samtidigt anspråken på större snabbhet i rättskipningen stegras, synes påkalla nya åtgärder af mera effektiv art än den senast vidtagna.

Det anmärktes redan vid 1896 års riksdag, att en hofrätt med sju divisioner blefve en alltför vidlyftig apparat; formerna blefve för tunga och långsamma, sammanhållningen komme att slappas, kontrollen försvåras m. fl. olägenheter. Och att häri låg en god del sanning, lär icke af någon bestridas. En tillökning af Svea hofrätt med en åttonde divi-

sion, hvarigenom dessa olägenheter blefve ändå större, torde knappast af någon förordas. Om därför i den närmaste framtiden en utväg måste tillgripas för att tillförsäkra de rättssökande inom Svea hofrätts domsområde att få sina mål utan oskäligen tidsutdrägt pröfvade och afgjorda af hofrätt, så måste denna utväg gå ut på något annat än inrättandet af en ytterligare (vare sig ordinarie eller extra) division i Svea hofrätt. Den åtgärd, som måste vidtagas, lär ej kunna blifva någon annan än upprättandet af en ny hofrätt för en del af de landsdelar, som nu lyda under Svea hofrätt; om därvid den nya hofrättens jurisdiktionsområde afpassades så, att den i likhet med hofrätten öfver Skåne och Blekinge komme att bestå af två divisioner, skulle alltså den ena divisionen tagas från Svea hofrätt och den andra nybildas. En sådan uppdelning af Svea hofrätts nuvarande jurisdiktionsområde skulle ock bidraga att göra den hofrätten åliggande uppsikt öfver underlydande domstolar mer effektiv än under nuvarande förhållanden är möjligt.

Att den nya hofrättens jurisdiktionsområde skulle omfatta rikets nordliga delar — Norrland eller åtminstone de fyra nordligaste länen — synes ligga i sakens natur, äfven om icke särskilda skäl talade för upprättandet af en hofrätt för Norrland. Den under de senare årtiondena fortgående ökningen af målen i Svea hofrätt, till följd hvaraf denna hofrätt efter hand erhållit två nya divisioner, har, såsom utredt blifvit, väsentligen härflutit från Norrland, och — för att citera 1896 års statsverksproposition — »många af dessa norrländska mål hafva därjämte visat sig tynga på arbetet inom hofrätten genom sin särdeles besvärliga och invecklade beskaffenhet». Häraf torde framgå, att Svea hofrätt, sedan de norrländska länen afskilts från dess domvärjo, och en af dess sju divisioner förflyttats till den nya hofrätten, säkerligen skulle en lång tid framåt kunna med de återstående sex divisionerna fylla alla billiga anspråk på snabb rättskipning inom dess återstående domsområde.

Att en särskild hofrätt för Norrland är ett i och för sig ur mer än en synpunkt berättigadt önskemål, hvars förverkligande ej längre bör skjutas åt sidan, borde ej möta någon gensägelse. Redan för mer än åttio år sedan erhöilo Skåne och Blekinge sin särskilda hofrätt efter att förut hafva lydt under Göta hofrätts domvärjo. De landsdelar, hvarom nu är fråga — det hittillsvarande Hernösands stift — äro med hänsyn till folk-mängd för närvarande jämförliga med våra bägge sydligaste provinser, och befolkningen är i och med affärlifvets och industriens utveckling i snabbt tilltagande. Den ojämförligt mycket större arealen (mer än halfva Sverige),

det långa afståndet till Stockholm och de i jämförelse med landets öfriga delar bristfälliga kommunikationerna göra behovet af en öfverdomstol i Norrland vida mer odisputabelt än behovet af en dylik domstol för Skåne och Blekinge.

Det har nyss framhållits, att de rättstvister, som från Norrland inkomma till högre rätt, äro dels synnerligen talrika, dels ofta af svår och invecklad beskaffenhet; den norrländska hofrätten komme alltså att få fullt upp af maktpåliggande arbete.

Med anledning af Kungl. Maj:ts ofvanomförmälda framställning till 1896 års riksdag, hvilken af Riksdagen bifölls, hade i bägge kamrarna vid samma Riksdag motion väckts om afslag å denna framställning och om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om en af vederbörlig utredning föregången framställning till en kommande Riksdag om beviljande af medel för inrättande i någon af de norrländska städerna af en särskild hofrätt för Norrland. I denna motion, hvars författare var häradshöfdingen i Medelpads östra domsaga, H. Ölander, heter det bland annat: »Utom de fördelar i allmänhet, som genom tillvaron af öfverdomstol inom en ort tillskyndas denna, skulle i fråga om Norrland äfven tillkomma något annat, som är af den allra största betydelse. Norrlands industri och dess därur uppkomna affärsförhållanden äro af en beskaffenhet, som i mycket skiljer sig från hvad i sådant afseende förekommer inom öfriga delar af landet, och de rättstvister, som där uppstå, få därigenom också helt naturligt en säregen, från tvister inom mellersta och södra Sverige skild karaktär, för hvars bedömande erfordras inblick i och kännedom om de norrländska förhållandena. En särskild hofrätt för Norrland skulle sålunda hafva till uppgift icke blott, såsom de öfriga hofrätterna, att genom de mindre afstånden mellan underrätterna och sätet för öfverdomstolen lämna ortens befolkning ett lättare och bekvämare tillträde till denna sistnämnda, utan äfven och måhända hufvudsakligast att lämna domstolens ledamöter tillfälle att sätta sig mera in i och erhålla en noggrannare kunskap om dessa för orten speciella förhållanden, än som kan vara möjligt på en långt aflägsen plats, där dessa förhållanden äro okända. *Att en sådan kännedom skulle åstadkomma en säkrare och rättvisare rättskipning och undanröja många tillfällen till misstag och missuppfattningar, lider ju intet tvifvel.*»

Riktigheten af detta den norrländske domarens resonemang, som för öfrigt ej synes lämna rum för motsägelser, bekräftades under debatten i Andra Kammaren af dåvarande häradshöfdingen, sedermera statsrådet Re-

stadius, som enligt protokollet yttrade följande: »Under en lång tjänstgöring i Svea hofrätt har jag till fullo insett och behjärtat vikten däraf, att de ofta så svåra och invecklade mål, som komma från Norrland, kunde varda handlagda af en öfverdomstol, som vore förlagd i Norrland. Därigenom vunnes den fördelen, att hofrätten under fortgången af sin verksamhet erhöle en allt större vana vid afgörande af förekommande mål och den kännedom af ortsförhållanden, seder och bruk, som vid utöfning af domareverksamhet städse utöfvar ett hälsosamt inflytande.»

Redan förut hade nya lagberedningen i sitt år 1884 afgifna betänkande angående rättegångsväsendets ombildning förordat inrättandet af en särskild hofrätt för de nordligaste länen såsom en med hänsyn till dessa landsdelars uppnådda och fortgående utveckling i fråga om folkmängd, handel och industri »i hög grad praktiskt lämplig och gagnelig» åtgärd, hvaraf »öfvervägande fördelar skulle uppstå för den löftesrika norrländska bygden». Det sagda torde väl i än högre grad gälla nu efter tjugu års ytterligare kraftig utveckling af dessa landsdelars kultur och affärslif.

De skäl, som vid 1896 års riksdag framlades för inrättandet af en norrländsk hofrätt, kunde, naturligt nog, ej hindra, att, såsom här förut erinrats, Riksdagen antog det på dess eget föranledande tillkomna kungl. förslaget att för åstadkommande af en snabbare rättsskipning inom Svea hofrätt tillöka denna med en från Göta hofrätt utbruten division. Då emellertid motionärerna, hvilka efter statsutskottets tillstyrkande af det kungl. förslaget ej längre vidhöllo sitt afslagsyrkande, föreslogo, att Riksdagen ändock skulle till Kungl. Maj:t aflåta en skrifvelse med anhållan om utredning (och eventuellt förslag) rörande inrättande af en hofrätt i Norrland, tillvann sig väl icke detta yrkande Riksdagens bifall, men för detsamma afgåfvos dock i Första Kammaren 49 och i Andra Kammaren 75 röster. Utgången bestämdes dels af kostnadshänsyn, dels, såsom herr Danielsons anförande visar, af ofullständigt inträngande uti motionärernas motivering samt af önskan att först få någon erfarenhet af huru Svea hofrätt under de förändrade förhållandena komme att arbeta. Egendomligt nog synes ej ens statsutskottet vid sitt afstyrkande af motionen hafva senterat, att förslaget om en särskild hofrätt för Norrland afsåg att åstadkomma ej blott en snabbare, utan framför allt en *bättre, för rättssäkerheten mera tryggande* rättsskipning i högre instans.

Någon afvoghet mot förslaget i och för sig förspordes emellertid å intet håll. Man var tvärtom angelägen att framhålla, att ett antagande

af Kungl. Maj:ts förslag alldeles icke komme att ställa sig i vägen för inrättandet i *sinom tid* af en hofrätt i Norrland.

Att tiden snart börjar vara inne, torde framgå af hvad här förut anförts. Åtminstone bör det icke anses vara för tidigt att underkasta frågan en utredning. Gifver denna vid handen, att för en nöjaktig rättskipning i andra instans ökade arbetskrafter erfordras, så får icke kostnadsfrågan afskräcka från att organisera dessa på det mest ändamålsenliga sätt. En god rättsskipning kan icke betalas för högt. Kostnadsfrågan komme för öfrigt här att gälla endast en ny division jämte president och tre tjänstemän (sekreterare, advokatfiskal och aktuarie, hvilken sistnämnde torde liksom i Skånska hofrätten kunna fungera äfven som arkivarie); härtill komme naturligtvis kostnaden för lokal och betjäning. Att inrättandet af en ny hofrätt och dennas förläggande till Norrland i en snar framtid är oundvikligt, därom torde, hvilket mottagande denna motion än kan röna, meningarna dock icke vara delade. I Finland, hvars rättsväsende ju är i allt väsentligt detsamma som vårt, har man på en befolkning, som endast uppgår till hälften af vårt lands, ända sedan 1839, då Viborgs hofrätt inrättades, tre hofrätter. Proportionsvis borde ju vi då hafva sex. Det måste då förefalla besynnerligt, om vi skulle anse oss blott af kostnadshänsyn förhindrade att för tillgodoseende af de mest berättigade intressen inrätta en fjärde öfverdomstol.

Mod stöd af hvad här anförts, få vi hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om utredning rörande inrättandet af en hofrätt i Norrland och därefter till Riksdagen inkomma med förslag i ämnet.

Albin Ahlstrand.

Pehr Svensson.

Joh. Nydal.

N. Boström.

A. F. Burman.

E. G. Åkerlind.

Paul Hellström.

J. Bromée.

Henric Öhgren.

W. Styrlander.

Oswald Emthén.

J. Andersson, Baggböle.

Ad. Wiklund.

Karl Starbäck.

<i>P. Olsson.</i>	<i>R. Ekholm.</i>
<i>S. H. Kvarnzelius.</i>	<i>Halvar Eriksson.</i>
<i>C. J. Öberg.</i>	<i>P. Zimdahl.</i>
<i>P. Hörnstén.</i>	

I motionens syfte instämma:

<i>And. Olsson i Mårdång.</i>	<i>Ol. Olsson i See.</i>
<i>G. Kronlund.</i>	<i>O. H. Ström.</i>
<i>S. J. Enander.</i>	<i>Johan Olofsson.</i>
<i>Karl Karlsson.</i>	<i>Joh. Er. Nordin.</i>

Till KONUNGEN.

Jämlikt stadgandet i 4 § af instruktionen för Justitiekanslersämbetet den 29 november 1878, får jag härmed till Eders Kungl. Maj:ts i underdånighet öfverlämna bilagda af sekreteraren i Justitiekanslersämbetet uppsatta underdåniga berättelse om verkställd granskning af Eders Kungl. Maj:ts och Rikets Hofrätters och Krigshofrättens arbetsredogörelser för år 1902; och får jag, med bifogande jämväl af samma arbetsredogörelser, i underdånighet anmäla, att med anledning däraf, att i Eders Kungl. Maj:ts och Rikets Svea Hofrätt antalet *afgjorda* mål under år 1902 med mera än 500 understiger antalet därstädes under exempelvis hvardera af åren 1893, 1894 och 1896 afgjorda mål och med 278,6 understiger medeltalet af därstädes under de senast förflutna tio åren afgjorda mål, under det att antalet *balanserade* mål under år 1902 ökats med 492 mål och med 404,9 öfverstiger medeltalet under senaste decennium balanserade mål, jag sökt vinna upplysning om orsakerna till berörda förhållanden, därvid dessa orsaker för mig uppgifvits förnämligast vara, *att* under åren i början af 1890-talet för nedbringandet af befintlig balans arbetet i Hofrätten forcerats till en grad, som i längden icke kunnat vidhållas; *att* under senare åren en stor del, ända till två tredjedelar, af Hofrättens ordinarie ledamöter och äldre adjungerade ledamöter kallats till tjänstgöring såsom revisionssekreterare, sekreterare i kommittéer eller andra dylika uppdrag och på grund däraf måst i Hofrätten ersättas med yngre krafter; *och att* under år 1902 till handläggning förekommit ett ovanligt stort antal vidlyftiga och svåra brottmål, såsom till exempel de äfven under Eders Kungl. Maj:ts pröfning dragna Hansénska, Åkerbergska och Kerfstedtska målen, m. fl.

Stockholm den 17 oktober 1903.

E. Sjöberg.

Underdånig berättelse,

om verkställd granskning af Rikets Hofrätters jämte Krigshofrättens arbetsredogörelser för år 1902, jämlikt § 5 af kungl. instruktionen för justitie-

Bih. till Riksd. Prot. 1904. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 4 Häft.

kanslersämbetet den 29 november 1878 uppsatt af undertecknad, dess sekreterare.

Af bifogade från arbetsredogörelserna sammandragna tabeller inhämtas, att under år 1902 till handläggning förekommit:

hos *Svea Hofrätt* 6,251 mål
 däraf blifvit afgjorda 4,936 mål
 och till år 1903 balanserade 1,315 »

af hvilka senare inkommit:

år 1901 13 »
 » 1902 1,302 »

hos *Göta Hofrätt* 3,759 mål
 däraf blifvit afgjorda 3,136 mål
 och till år 1903 balanserade 623 »

hvilka senare mål samtliga inkommit under år 1902,

samt hos *Hofrätten öfver Skåne och Blekinge* 1,748 mål
 däraf blifvit afgjorda 1,309 mål
 och till år 1903 balanserade 439 »

af hvilka senare inkommit:

år 1901 9 mål
 » 1902 430 »

Vid jämförelse af Hofrätternas arbetsredogörelser för de tio sistförflutna åren 1893—1902 och samtliga de enligt samma redogörelser afgjorda och balanserade mål visa sig följande förhållanden:

	Svea Hofrätt		Göta Hofrätt		Hofrätten öfver Skåne och Blekinge		Summa	
	Af-gjorda	Balanserade	Af-gjorda	Balanserade	Af-gjorda	Balanserade	Af-gjorda	Balanserade
År 1893	5,689	880	3,112	296	1,305	309	10,106	1,485
» 1894	5,537	873	3,155	305	1,283	345	9,975	1,523
» 1895	5,059	1,202	3,150	312	1,320	359	9,529	1,873
» 1896	5,648	1,041	3,064	316	1,364	293	10,076	1,650
» 1897	5,222	905	3,135	359	1,217	253	9,574	1,517
» 1898	5,221	768	3,257	358	1,260	272	9,738	1,398
» 1899	4,973	644	3,186	398	1,261	299	9,420	1,281
» 1900	4,934	650	3,295	364	1,260	307	9,489	1,321
» 1901	4,927	823	3,038	467	1,230	396	9,195	1,686
» 1902	4,936	1,315	3,136	623	1,309	439	9,381	2,377
Summa	52,146	9,101	31,528	3,798	12,809	3,212	96,483	16,111
eller i medeltal för år	5,214,6	910,1	3,152,8	379,8	1,280,9	321,2	9,648,8	1,611,1

Totalantalet af samtliga mål, hvilka under sista decennium förekommit till handläggning särskildt hos hvarje Hofrätt, har utgjort:

År	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	Summa	Årligt medeltal
Svea Hofrätt.												
Civila mål.....	5,537	5,402	5,217	5,568	5,116	5,051	4,674	4,646	4,773	5,192	51,176	5,117.6
Kriminella mål.....	1,032	1,008	1,044	1,121	1,011	938	943	938	977	1,059	10,071	1,007.1
Summa	6,569	6,410	6,261	6,689	6,127	5,989	5,617	5,584	5,750	6,251	61,247	6,124.7
Göta Hofrätt.												
Civila mål.....	2,707	2,683	2,682	2,697	2,815	2,959	2,959	3,028	2,907	3,147	28,584	2,858.4
Kriminella mål.....	701	777	780	683	679	656	625	631	598	612	6,742	674.2
Summa	3,408	3,460	3,462	3,380	3,494	3,615	3,584	3,659	3,505	3,759	35,326	3,532.6
Hofrätten öfver Skåne och Blekinge.												
Civila mål.....	1,216	1,228	1,283	1,270	1,181	1,190	1,188	1,239	1,332	1,474	12,601	1,260.1
Kriminella mål.....	398	400	396	387	289	342	312	328	294	274	3,420	342.0
Summa	1,614	1,628	1,679	1,657	1,470	1,532	1,500	1,567	1,626	1,748	16,021	1,602.1

Beträffande antalet af fiskaliska aktioner hafva dessa under de tio senaste åren utgjort:

År	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	Summa	Årligt medeltal
I Svea Hofrätt.....	17	16	13	8	17	15	24	13	20	25	168	16.8
» Göta Hofrätt.....	20	27	16	12	12	19	23	28	19	14	190	19.0
» Hofrätten öfver Skåne och Blekinge	8	8	9	8	3	2	4	4	4	4	54	5.4
Summa	45	51	38	28	32	36	51	45	43	43	412	41.2

Af ifrågavarande arbetsredogörelser för år 1902 inhämtas vidare: att sammanlagda antalet af de hos Kungl. Svea och Göta Hofrätter samt Kungl. Hofrätten öfver Skåne och Blekinge år 1902 afgjorda 9,381

mål *öfverstiger* med 186 antalet af i dessa Hofrätter år 1901 afgjorda 9,195 mål, men *understiger* med 267.3 medeltalet 9,648.3 af dylika mål under sista decenium;

att Hofrätterna afgjort, Svea Hofrätt 9, Göta Hofrätt 98 och Hofrätten öfver Skåne och Blekinge 79 mål *mera* än år 1901, äfvensom att de afgjorda målens antal *öfverstiger* i Hofrätten öfver Skåne och Blekinge med 28.1, men *understiger* i Svea Hofrätt med 278.6 och i Göta Hofrätt med 16.8 medeltalen af därstädes under de senast förflutna tio åren afgjorda mål;

att sammanlagda antalet af alla i de tre Hofrätterna vid 1902 års utgång balanserade mål 2,377 *öfverstiger* med 691 balansen 1,686 mål vid slutet af år 1901 och med 765.9 medeltalet 1,611.1 af dylika mål under sista decennium; samt

att balansen af mål under år 1902 *ökats* i Svea Hofrätt med 492, i Göta Hofrätt med 156 och i Hofrätteu öfver Skåne och Blekinge med 43 mål, äfvensom att de balanserade målens antal *öfverstiger* i Svea Hofrätt med 404.9, i Göta Hofrätt med 243.2 och i Hofrätten öfver Skåne och Blekinge med 117.8 mål medeltalen af de under de tio åren i nämnda Hofrätter balanserade mål.